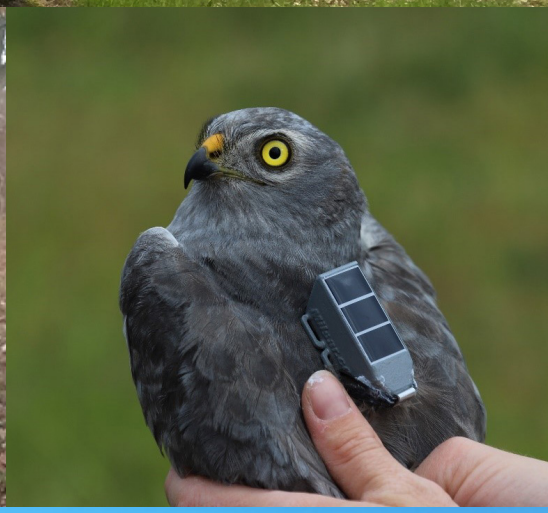
Kalmar läns natur 2020

– Vad vi på naturenheterna gjorde förra året

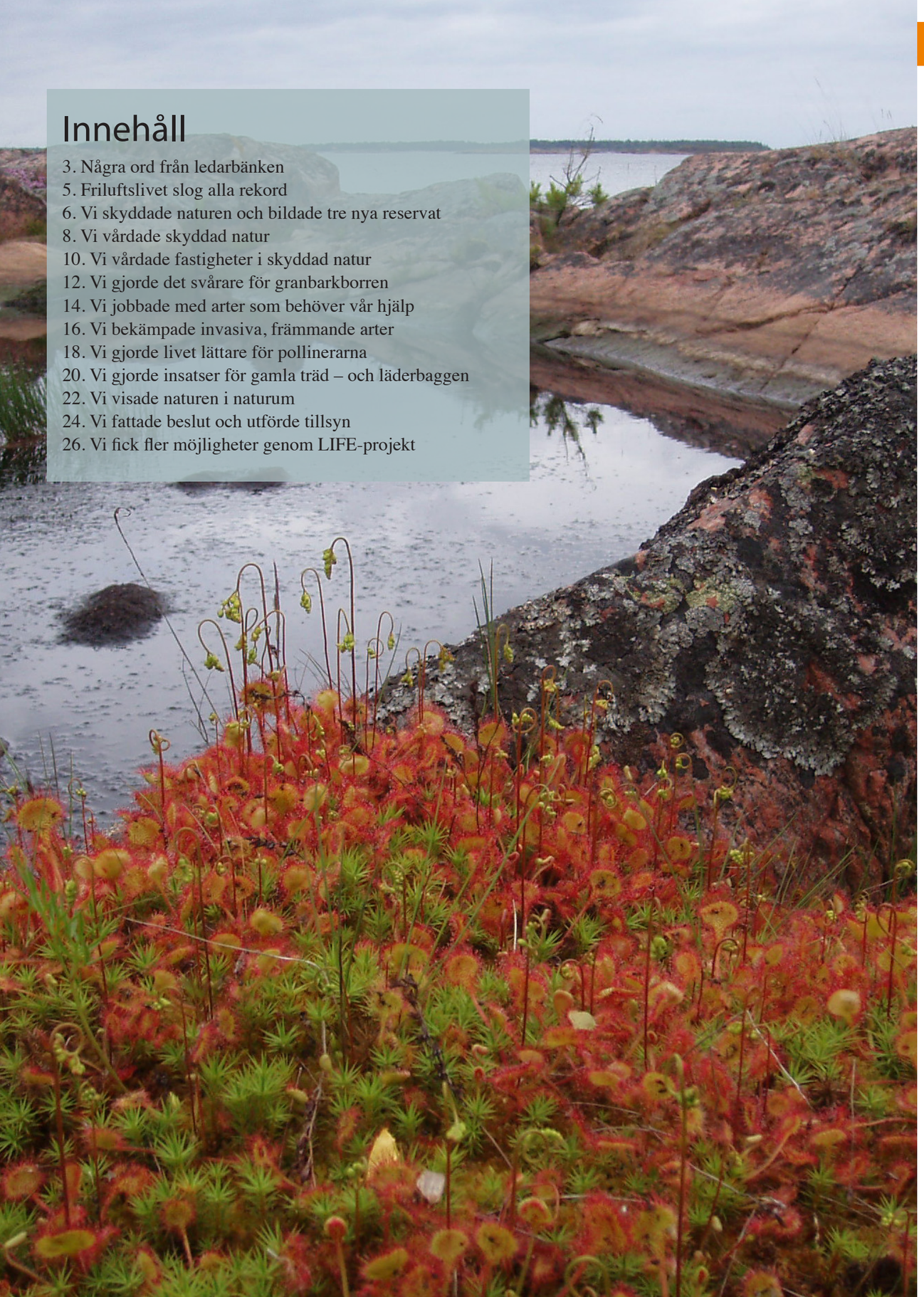

Länsstyrelsen
Kalmar län

Innehåll

3. Några ord från ledarbänken
5. Friluftslivet slog alla rekord
6. Vi skyddade naturen och bildade tre nya reservat
8. Vi vårdade skyddad natur
10. Vi vårdade fastigheter i skyddad natur
12. Vi gjorde det svårare för granbarkborren
14. Vi jobbade med arter som behöver vår hjälp
16. Vi bekämpade invasiva, främmande arter
18. Vi gjorde livet lättare för pollinerarna
20. Vi gjorde insatser för gamla träd – och läderbaggen
22. Vi visade naturen i naturum
24. Vi fattade beslut och utförde tillsyn
26. Vi fick fler möjligheter genom LIFE-projekt

Några ord från ledarbänken

Livet är fullt av möjligheter och utmaningar. Samma sak gäller naturen. Människor inspireras och ger sig ut bland vågskvalp och fågelsång. Ser vårens blommor spira och höstlövens färgprakt. Upptäcker den lilla skalbaggen på barken eller sälarna som latar sig på några stenar. Ger sig ut och träffas och umgås, fyller förråden av svamp och bär. Kalmar län har fantastisk natur – många upplever dess mångfald! Vi på länsstyrelsen jobbar hela tiden med att bevara och sköta naturen och göra den enklare att besöka.

Länsstyrelsen har fått nya uppdrag och utökade resurser kopplat till utmaningarna för naturen. Som ni vet är det många arter som är rödlistade och arter som utrotas från länet, landet och planeten. Oftast är det kopplat till att arternas livsmiljöer försvinner till följd av människans markanvändning, klimatförändringar eller spridning av kemikalier.

Med nya satsningar har vi från 2020 arbetat mer för våra pollinatörer med vilda bin och fjärilar som är väldigt viktiga för att växter ska kunna sätta frön och föröka sig men även för att ge oss mat. Vi kan även fokusera mer mot invasiva arter som sprider sig från parker och trädgårdar och konkurrerar med vår egen inhemska flora och fauna. Vi har samtidigt fått mer resurser för att sköta länets naturreservat och nationalparker. Det är till nytta för den biologiska mångfalden men också för alla som vill besöka fantastiska naturområden, och för lokala entreprenörer som handgripligen arbetar med att röja stigar, friställa gamla ekar eller ängsslåtter. Tack till alla er som arbetar för en rikare natur!

I denna skrift har vi samlat exempel på vad naturskötsel- och naturskyddsenheterna har gjort under 2020. Läs om nya naturreservat, återställning av våtmarker mot torkan och hur vi arbetar med tillsyn. Men framförallt; låt er inspireras, gör en insats för naturen och gör fler utflykter i vårt fina län!

Åsa Johansson
Chef för naturskötselenheten

Martin Unell
Chef för naturskyddsenheten

Bildförteckning: ***Omslag*** Spången Halltorp; Charlotta Larsson, Större ekbock; Anna Lindberg, Ringbarkning; Daniel Cluer, Sändarmärkt ängshök; Helena Lager, Utemuseét i Allgunnen; Erik Nordlind, Våtslåtter; Marcus Arnesson, Gräsbränning Böda; Michael Tholin. ***sida 2*** Äskeskär; Anna Lindberg, ***sida 4*** Smultron på strå; Coco Dedering, ***sida 5*** Friluftsmänniskor på cykeltur; Coco Dedering, ***sida 6*** Västra Sörby; Pontus Axén, ***sida 7*** Rälla-Ekerum; Malin Miller, ***sida 8*** Halltorp; Charlotta Larsson, ***sida 9*** Södra Utmossen; Michael Tholin, ***sida 10*** Rågö by; Anna Lindberg, ***sida 11*** Ottenby; Charlotta Larsson, ***sida 12-13*** Granskog och barkborreåtgärder; Magnus Grimheden, ***sida 14*** Kronärtsblåvinge; Thomas Johansson, ***sida 15*** Ängshök; Helena Lager, ***sida 16*** Kotula; Lina Tomasson, ***sida 17*** Gudaträd; Lina Tomasson, ***sida 18*** Bihabitat; Björn Sandström, ***sida 19*** Storkägelbi; Michael Tholin, ***sida 20*** Läderbagge; Jonas Hedin, ***sida 21*** Gammelek; Pierre Stjernstedt, ***sida 22*** naturum Ottenby; Josefine Nilsson/N, ***sida 23*** naturum Trollskogen, Stina Nilsson, ***sida 24*** Allé; Marcus Arnesson, ***sida 25*** Stenmurar i Barnebo; Mats Lindeborg, ***sida 26-27*** Åtgärder i BTG; Charlotta Larsson, ***sida 28*** Grip on Life; Martin Hederskog, ***sida 29*** Grip on Life; Peter Larsson

Friluftslivet slog alla rekord

Länets höga naturvärden och rika friluftsliv är mycket viktiga för den enskilda människan och för länet i stort. Under året som gått har det blivit extra tydligt att naturen ger behövlig återhämtning i ansträngda tider, och att den bidrar till både glädje och livskvalitet. Naturen är också en viktig mötesplats!

Under 2020 har vi jobbat för en hållbar utveckling av friluftslivet och besöksnäringen, både genom vårt eget arbete och genom samverkan med Region Kalmar län, Linnéuniversitetet och flera andra aktörer i länet. Vi har bland annat ägnat oss åt olika aktörsgemensamma aktiviteter och EU-projekt.

Allemansrätten är en av de viktigaste förutsättningarna för ett rikt friluftsliv. I och med att fler har vistats mycket i naturen under 2020 har vi därför fokuserat extra på just allemansrätten i olika informationskampanjer. Vi har också jobbat vidare med tillgänglighet och friluftslivsanordningar i de mer välbesökta områdena. Detta för att kunna välkomna ännu fler människor till länets skyddade natur.

Det lokala engagemanget runt om i länet är stort och genom LONA-bidragen har flera kommuner kunnat satsa extra på naturvård och friluftsliv. 2020 beviljade vi 6,6 miljoner kronor till 18 projekt. Flera av dessa innebär en satsning på förbättrad information och ökad tillgänglighet till natur- och kulturmiljöer i länet.

Vi skyddade naturen och bildade tre nya reservat

Under 2020 bildade vi tre helt nya naturreservat. Vi utökade också två befintliga naturreservat samt tecknade ett naturvårdsavtal. Dessutom hade vi dialoger om skydd med markägare i cirka 20 områden; främst värdefulla löv- och tallskogar samt vattendrag. Vi skrev också avtal med markägare på 143 hektar där skogens alla värden nu bevaras för framtiden. Totalt betalade vi ut cirka 12 miljoner till skogsägare i länet. I december beslutade regeringen att peka ut ett nytt Natura 2000-område enligt fågeldirektivet, och utöka två befintliga, för att bättre kunna skydda bland annat ekoxe och fladdermöss. Under 2020 utförde vi också naturvärdesinventeringar och stöttade kommunerna i deras arbete med att bevara tätortsnära natur.

Idag finns det 211 naturreservat, 212 naturminnen, två nationalparker, 120 fågelskyddsområden, fyra sälskyddsområden och ett växtskyddsområde i Kalmar län. Och ännu fler är på gång!

Vi vårdade skyddad natur

Syftet med att skydda länets många naturområden är att bevara sällsynta och hotade naturtyper, men också att ge möjlighet för besökare att uppleva områdena.

De skyddade områdena i länet är väldigt varierade, men många av dem behöver löpande skötsel och åtgärder för att naturvärdena ska bevaras. Här finns fortfarande stora areal naturbetesmarker kvar, öppna marker som alvar och strandängar, men också trädklädda betesmarker med gamla ekar och andra grova träd.

Många av satsningarna inom naturvården görs för att restaurera och få tillbaka bete på igenväxta marker. Detta gör vi genom att stängsla och röja bort buskar på betesmarker eller kring värdefulla träd. Under 2020 satte vi upp nästan en mil stängsel, vi genomförde ängsslåtter, röjningar och andra åtgärder på 320 hektar och vi bekostade bete på drygt tusen hektar.

De skyddade områdena är viktiga för friluftslivet. I många områden finns fina vandringsleder som tillsammans med fågeltorn, toaletter, rastplatser och informationsskyltar ska göra det enklare och trevligare att besöka reservaten. Pandemin gjorde att fler hittade ut i naturen under året och vi märkte därför en stor ökning av antalet reservatsbesökare. Detta gjorde det ännu viktigare att leder och anordningar är i gott skick och vi hade därför extra tät tillsyn på flera platser under året.

Sammanlagt finns över 25 mil vandringsled i reservaten som vi kollar och underhåller regelbundet. I nationalparken Norra Kvill pågår ett stort arbete med att förbättra entré, leder och anordningar. Under 2020 satte vi upp hela 32 informationsskyltar i 29 olika reservat. För att underlätta för personer med nedsatt rörlighet förbättrade vi leder, placerade ut tillgänglighetsanpassade bord och bänkar samt bytte ut stättor mot självstängande grindar.

Ett stenkast från Lenstad by, på gränsen mellan Stora Alvaret och Mittlandsskogen, ligger Södra Utmossen. Det är en våtmark som under lång tid har varit en känd lokal för fågelskådare. För besökare finns en parkering och en stig som leder till en plattform med utsikt över våtmarken. Miljön i området har dock successivt försämrats, vilket lett till att fågelarter försvunnit från Södra Utmossen. En orsak till detta är uppgrävda vallar som i mossens centrala delar blivit bevuxna av träd och buskar. Dessutom har svag hävd inneburit en förbuskning av norra delen av våtmarken.

I syfte att vända utvecklingen för fågelfaunan, och samtidigt utöka den vattenhållande funktionen, genomförde vi en omfattande restaurering av våtmarken under 2020. Detta innebar att cirka 6 hektar med igenväxningsvegetation frästes samt att träd och högre buskar togs bort. Den största insatsen innebar att jordvallarna ute i våtmarken forslades bort, sammanlagt 12 000 m^3 jordmassor. Resultatet är en öppnare våtmark med stora delar öppen vattenspegel som omges av flacka och varierande kanter. Vi bedömer att åtgärderna kan ge ökad grundvattenbildning, utjämning av vattenflödet, högre vattenrening och en mer artrik fågelfauna vid våtmarken.

Vi kommer att undersöka effekten på fågelfaunan genom uppföljande inventeringar. Förhoppningen är att arter som till exempel svarttärna återigen ska börja häcka i Södra Utmossen. För att tillgängliggöra de restaurerade delarna planeras en ny utsiktsplats vid Södra Utmossen.

Vi vårdade fastigheter i skyddad natur

I flera av naturreservaten finns även byggnader. Dessa ägs av Naturvårdsverket men det är Länsstyrelsen som förvaltar dem. En del fastigheter är nya men de flesta är äldre byggnader som kräver mycket underhåll. Under 2020 renoverade vi flera av dessa.

På Rågö i skärgården utanför Loftahammar ligger Rågö by, en hel klunga hus med restaurang, vandrarhem och utställningslokaler. Här moderniserade vi de gamla elinstallationerna och renoverade flera av husen utvändigt.

I Ottenby på Ölands södra udde byggde vi en ny radiolänk/fiberanslutning och nu finns det för första gången ett fungerande höghastighetsinternet på udden.

Under året arbetade vi också med utredningar om hur vi ska säkra dricksvattentillgången på Ölands södra udde. Ett arbete som fortsätter under 2021.

Ett annat arbete som fortsätter är att ge husen i fyrbyn en ansiktslyftning. Den röda boden, fyrmästar-bostaden (vita villan) och jordkällaren har redan målats om. Under vintern pågår renoveringsarbeten av fasader, fönster och tak på flera av husen i fyrbyn och fyrmästarbostaden kommer att få alla invändiga ytskikt renoverade.

Vi gjorde det svårare för granbarkborren

Den torra och varma sommaren 2018 var perfekt för granbarkborren som då ökade kraftigt i antal. Att det nu finns väldigt mycket granbarkborre i skogslandskapet gör att väldigt många granar dör – både i och utanför naturreservaten i länet.

Att träd dör i reservaten är på kort sikt inget problem. Många av skogens arter lever i just döda träd. Men om för många träd dör kan det på sikt bli ett hot även mot arter som lever i döda träd, eftersom det då kan bli brist på döda träd i framtiden. Det kan också finnas en risk att alla äldre granar dör i ett kraftigt angrepp, och att arter som lever i anslutning till dessa då försvinner. I ett landskapsperspektiv är påverkan från reservaten försumbar eftersom de är så små i förhållande till produktionsskogen. Om det blir stora mängder granbarkborrar i naturreservaten kan dessa angripa träd i den närmast omgivande produktionsskogen.

Vi arbetar därför med att inventera granbarkborrar i naturreservaten. Vi genomför också åtgärder för att begränsa spridningen av arten. Det är viktigt att de åtgärder som genomförs inte förstör för de arter och naturvärden som skyddas i naturreservaten. Många av de hotade arterna i reservaten finns just bara där, eftersom de missgynnas av skogsbruk. Under 2020 genomförde vi inventeringar upprepade gånger i varje reservat, från maj till september då granbarkborrarna är aktiva och lägger ägg under granarnas bark.

Vi gjorde åtgärder för att bekämpa granbarkborre på de platser där behovet var som störst, och där det var möjligt att genomföra dem utan att skada naturvärden. Fler än 2000 granar med granbarkborre fälldes och barkades i 12 naturreservat. Vi satte också ut feromonfällor i anslutning till sex naturreservat. Arbetet med granbarkborre i naturreservaten fortsätter under 2021.

Vi jobbade med arter som behöver vår hjälp

Ett av Länsstyrelsens många uppdrag från Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten handlar om åtgärder för att bevara ett urval av våra hotade arter. Det är arter som har extra höga krav på sin tillvaro. Då räcker det till exempel inte att bilda naturreservat eller att marken betas.

Vi har bland mycket annat fortsatt våra satsningar på åtgärder i sandiga marker och att röja fram gamla lövträd. Detta eftersom väldigt många arter lever i dessa allt mer ovanliga miljöer.

När vi summerade 2019 berättade vi att veronikanätfjärilen inte kunde hittas någonstans i Sverige, varken på lokalen i Västmanland eller hos oss. Tyvärr hittade vi den inte under 2020 heller. Nu har veronikanätfjärilen fått dystert sällskap av en annan fjäril. Den heter kronärtsblåvinge och finns bara i norra delen av Kalmar län – den enda platsen i hela Norden. Den underart vi har hos oss finns inte någon annanstans i hela världen. Under 2019 hittade vi bara fyra individer på en enda lokal. Under 2020 kunde vi inte hitta en enda. Förändringar i landskapet, som igenväxning av det småskaliga odlingslandskapet, i kombination med tre år av kraftig torka kan ha gjort att dessa två fjärilar nu dött ut från Sverige. Det skulle i så fall innebära att vår nordiska underart av kronärtsblåvinge är borta för all framtid.

Två ängshökshanar fick sändare på ryggen i juni 2020; Gösta som häckade i agmyr på norra Öland och Clyde som häckade i åkermark på södra Öland. Sändarna finansierades av BirdLife Sverige och vi fick hjälp att montera de nio gram tunga sändarna av Almut Schlaich och Tonio Schaub från Nederländerna. De har under många år studerat ängshök på detta sätt, och de kommer att hjälpa oss analysera resultaten framöver.

De satellitförsedda hanarna har vi följt i jaktområdena på Öland, men också under flytten via Heidelberg och Provence till Marocko respektive Tunisien. Där bröts kontakten, men vi vet att de fortsatt till västra Afrika. Vi ser fram emot mycket spännande information när de återvänder till våren och all data från vintervistet kan laddas ner.

Vi bekämpade invasiva, främmande arter

Under 2020 informerade vi ägare till fastigheter med gudaträd och gul skunkkalla om skyldigheten att ta bort dessa och hur man gör det på bästa sätt. Tack vare detta har vi redan kunnat se goda resultat vad gäller gul skunkkalla.

Även länets kommuner, lantbrukare samt säljare av djur och växter fick information om invasiva, främmande arter. Under året inventerade vi också länets skyddade områden samt gjorde en uppföljningsinventering av kotula. Vi bekämpade jätteloka på två lokaler och parkslide på en lokal. Vi initierade också skyddsjakt på den främmande arten kungsfasan.

Vi gjorde livet lättare för pollinerarna

Pollinering är en viktig ekosystemtjänst som bidrar till vår livsmedelsförsörjning och till ett fungerande ekosystem. Men många pollinerande insekter minskar på grund av förändringar i landskapet. I Kalmar län har vi 225 rödlistade arter av pollinerande fjärilar, flugor, bin och humlor.

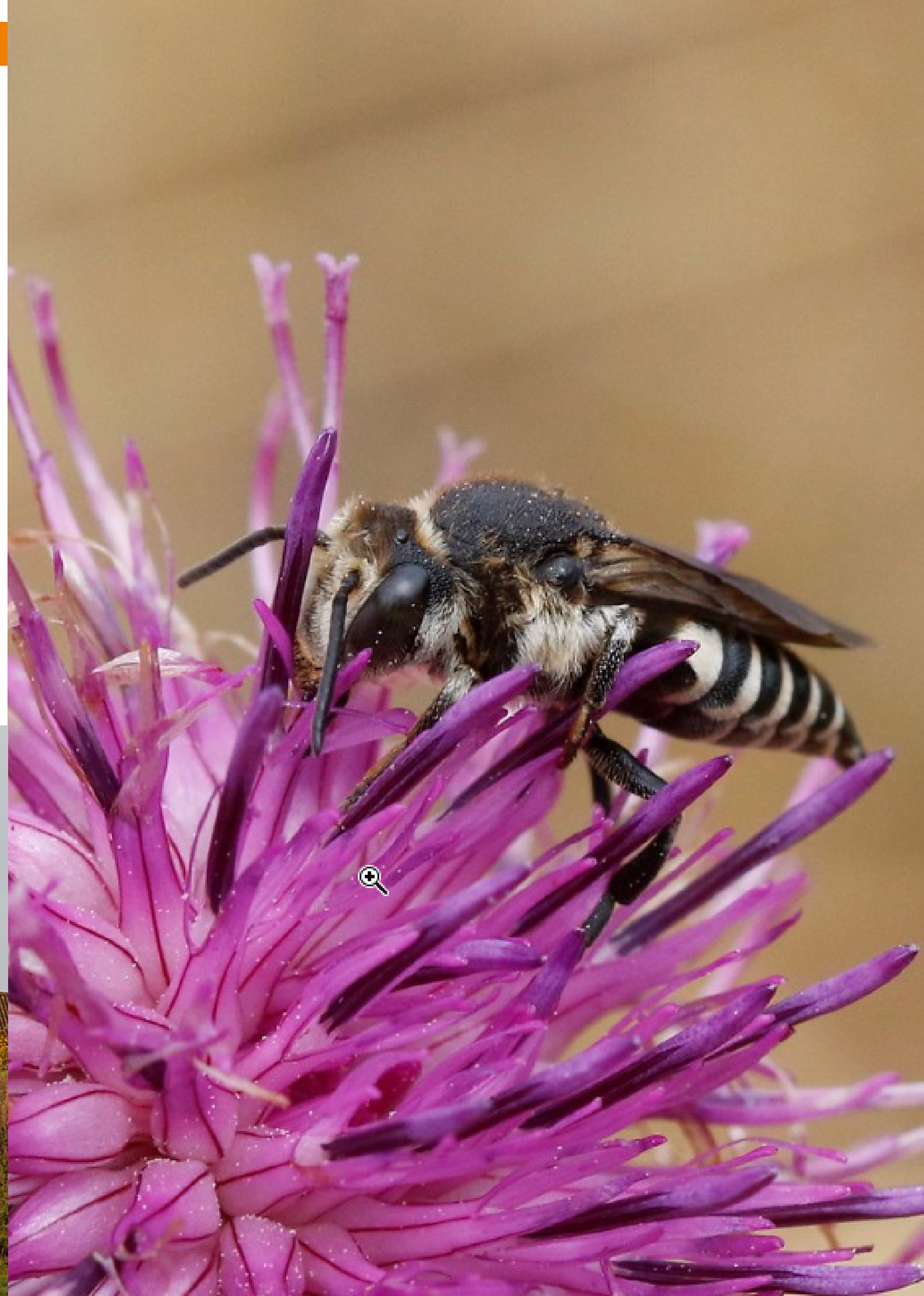
Under 2020 fick länsstyrelsen ett regeringsuppdrag som handlar om att arbeta med att stärka förutsättningarna för vilda pollinatörer. Genom ett nytt åtgärdspaket inom LONA kunde kommunerna dessutom söka bidrag för att genomföra projekt som gynnar pollinerande insekter. Under året sökte fyra kommuner bidraget och 1 267 000 kronor betalades ut till olika pollineringsprojekt.

För att gynna de mest hotade arterna av vilda bin startades också Vilda bi-projektet (VIP). Länsstyrelsen Kalmar Län var en av sju länsstyrelser i landet som fick särskilda medel för att genomföra åtgärder för vildbin. I vårt län handlade det om utpekade värdetrakter på Öland och längs Nybroåsen. Tack vare samarbete med privata markägare, EON, Svenska kyrkan, Trafikverket, golfbanor, hembygdsföreningar och kommuner kunde vi utföra åtgärder på 20 lokaler i länet under året. Till exempel att skapa sandblottor, anlägga äng, stängsla nya betesmarker, röja igenväxning samt plantera pollen- och nektarväxter.

Under året arbetade vi också med informationsinsatser på temat ”gynna pollinatörer”. Vi producerade tre informationsfilmer om VIP och genomförde ett seminarium om ängsskötsel på kyrkogårdar riktat till kyrkvaktmästare.

Det finns mycket man som privatperson kan göra för att förbättra situationen för våra pollinerande insekter. Till exempel att låta en bit av gräsmattan växa, spara döda träd och grenar, skaffa ett bihotell, anlägga en sandbädd, plantera pollen- och nektarväxter eller undvika kemiska bekämpningsmedel. Ingen kan göra allt, men alla kan göra något!

Vi gjorde insatser för gamla träd – och läderbaggen

Kalmar län har ett internationellt ansvar att bevara gamla och grova ädellövträd, särskilt ekar. De gamla träden har minskat enormt under de senaste två hundra åren, främst på grund av ändrad markanvändning. Träden har i regel vuxit upp i ett halvöppet, betat landskap. Idag växer många hagmarker igen och de gamla träden dör sakta men säkert på grund av konkurrensen från unga träd.

De gamla kulturmiljöerna försvinner och mängder av arter hotas när de gamla träden dör och de tidigare ljusöppna hagmarkerna eller skogarna blir allt mörkare. En av dessa arter är läderbaggen. Den lever i gamla, ihåliga lövträd – framför allt i ekar men även i ask, bok, lind och klibbal. Läderbaggen har visat sig vara en mycket bra indikator på att det även finns många andra hotade arter i de gamla träden. Därför prioriterar vi frihuggning av skyddsvärda träd i anslutning till kända lokaler för läderbaggen. Totalt gynnades 731 träd av frihuggning hos privata markägare under 2020.

Vi visade naturen i naturum

naturum Ottenby

Under våren 2020 var naturum Ottenby stängt på grund av pandemin. Istället satsade vi tillsammans med BirdLife Sverige och naturum Trollskogen på att producera korta filmer om reservatet Ottenby, fågelskådning, orkidéer, olika fåglar, naturfoto med mera. Filmerna finns tillgängliga på youtubekanalen ”Natur till folket”. Ta gärna del av dessa!

Efter midsommar slog vi upp portarna och totalt besökte 34 200 personer naturum Ottenby under säsongen. 2 328 personer tog en guidad tur. Besökarna tog hänsyn till varandra och accepterade att få vänta en extra stund på att få komma in på naturum eller gå en guidning. Tack för det!

Många besökare uppskattade programpunkten ”Skåda med naturum”, när guiden står ute på udden och berättar om vilka fåglar som syns i kikaren just då. Den allra mest populära guidningen var annars ringmärkningsguidningen. Besökaren får då komma riktigt nära en fågel som hanteras av de vana ringmärkarnas händer samtidigt som de berättar om ringmärkningen.

En höjdpunkt från hösten var när skolelever från Alunskolan besökte naturum Ottenby. Tillsammans firade vi med ett stort tårtkalas att Världsarvet fyllde 20 år! Den planerade utbildningen av nya miniguider sköts tyvärr upp till 2021. En annan höstdag kom skolelever från Smaragdskolan och arbetade som konstnärer nere på udden inom projektet ”Skapande skola”. Resultatet blev en fantastisk utställning.

Söder om udden har ett nytt marint naturreservat bildats och för att lära känna livet under ytan har naturum Ottenby tillsammans med naturum Trollskogen och Västervik skapat en östersjöfilm. Filmen spelades in under hösten och blir klar i vår. Håll utkik i programmet!

naturum Trollskogen

Även i naturum Trollskogen blev 2020 ett år år utöver det vanliga. Vi hade sett fram emot att få öppna dörrarna till påsk, men fick istället skjuta på öppningen till efter midsommar. Men vi lade oss inte på latsidan för det.

Under tiden som naturum var stängt anpassade vi huset och verksamheten till den rådande pandemin. Vi deltog också i det tidigare nämnda filmprojektet för youtubekanalen ”Natur till folket”.

Många aktiviteter i vårt planerade program sköts upp eller gjordes om utifrån de restriktioner som rådde just då. Antalet deltagare till våra aktiviteter och guidningar begränsades och man blev tvungen att föranmäla sig. Vi kunde på så sätt erbjuda ett coronaanpassat program ända från midsommar till allhelgonahelgen, med guidningar om Trollskogen, småkryp och trollsländor. Fler exempel på aktiviteter som säsongen innehöll är fladdermusholksbygge, yoga, skogsbad, håvning vid bryggan och öländska skrönor.

2020 blev året då allt fler sökte sig ut i naturen. I Trollskogen hade vi lika många besökare som andra år, men alla hjälptes åt att hålla avstånd och visa hänsyn. Inne i naturum hade vi färre besök än vanligt, vilket beror på begränsningen av antalet besökare som fick vara i huset samtidigt, samt att vi hade helt stängt under våren.

Erfarenheterna från året tar vi med oss i planeringen inför den kommande säsongen 2021.

Vi fattade beslut och utförde tillsyn

Inom naturvårdshandläggning arbetar vi med att granska och fatta beslut om olika åtgärder som privatpersoner och företag ansöker om att göra i naturen. Detta gör vi utifrån miljöbalken och med hjälp av vårt kartmaterial över länets naturvärden.

Under 2020 tog vi beslut i cirka 550 ärenden som handlade om dispenser och tillstånd i skyddade områden, samråd för åtgärder i naturmiljön och mycket mer. Allt från nedgrävning av ledningar för fiber och avverkning av riskträd i alléer, till borttagning av stenmurar i jordbruksmark och avverkning av skyddsvärda träd. Vi granskar ärendena och bedömer om påverkan på naturmiljön är så liten den kan vara, och om vi därmed kan ge dispens eller tillstånd till åtgärderna.

Vi tog dessutom beslut i cirka 100 ärenden om tillsyn av fridlysta arter, alléer, stenmurar och odlingsrösen i jordbruksmark, naturreservat och andra värdefulla naturmiljöer för växt- och djurarter. I vårt tillsynsarbete granskar vi tips som kommer in, för att avgöra om åtgärder genomförts utan dispens, tillstånd eller godkännande från oss. Om naturmiljön behöver återställas beslutar vi att den som genomfört åtgärden måste rätta till skadan. Om vi misstänker att brott kan ha begåtts anmäler vi det till polisen.

Under året hade vi en mycket stor ökning (40 procent) av antalet ansökningar, anmälningar och tips om misstänkta, olovliga åtgärder i naturen. Totalt tog vi 20 procent fler beslut än året innan. Vi arbetade också tillsammans med andra enheter på länsstyrelsen för en hållbar utveckling vid till exempel anläggande av vindkraftverk och vägar och vid framtagning av detaljplaner.

För att ge bra service till medborgarna i länet jobbade vi även med att uppdatera informationen på länsstyrelsens webbplats. Vi svarade också på alla de frågor från allmänheten som kommer direkt till naturvårdshandläggarna via webben.

Vi fick fler möjligheter genom LIFE-projekt

Ett viktigt tillskott i kassan för skötsel av skyddad natur är pengar från EU:s LIFE-fond. Pengarna söks i projektform och får användas för naturvårdsåtgärder inom Natura 2000-områden. Tack vare dessa extrapengar kan vi nu intensifiera skötseln av skyddad natur. Under 2020 deltog Länsstyrelsen Kalmar län i två olika LIFE-projekt: LIFE Bridging the Gap och Grip on LIFE.

Arbetet med åtgärder inom LIFE-projektet Bridging the Gap var intensivt under 2020. Mycket hände i de tio områden som ingår i projektet i Kalmar län. Syftet med projektet är att restaurera ädellövskogar till betade, ljusöppna skogar där solljuset når marken i gläntorna och trädens stammar blir solbelysta. I gläntorna trivs blommande buskar och skogen blir varm och varierad. Just restaureringshuggningar och röjningar stod i fokus under året och totalt restaurerade vi 145,5 hektar ekhagmarker och ekskogar. Vi genomförde omfattande huggningar i fastlandsreservaten Allgunnen och Getebro, men också huggningar i Åsebo naturreservat, Högsby kommun. På Öland högg och röjde vi i Böda Prästgård, Horns kungsgårds, Strandskogens och Halltorps naturreservat, alla hemmahörande i Borgholms kommun. I samband med restaureringsåtgärderna kunde ofta avverkat material lämnas kvar i olika dimensioner och lägen, för att skapa förutsättningar för sällsynta arter som är beroende av den multnande veden.

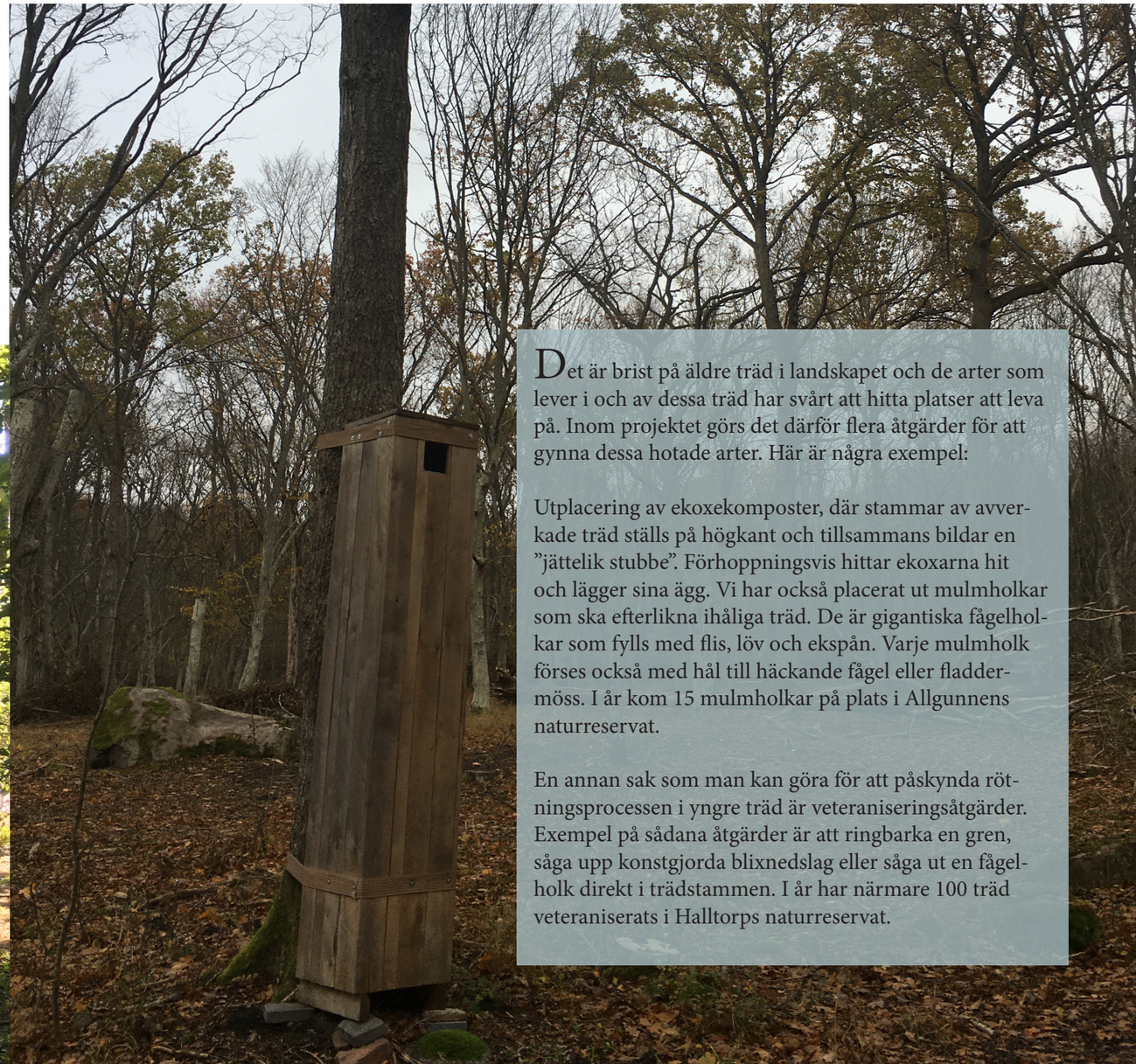
För att behålla de restaurerade markerna öppna behövs betesdjur och inom projektet har därför nya betesfållor kommit på plats. Restaurerade marker som fick tillbaka betesdjur finns i Allgunnens, Åsebos, Strandskogens och Halltorps naturreservat. Totalt satte vi upp drygt 6 kilometer elhägn tillsammans med grindar för boskap och besökande.

En åtgärd inom projektet för att skapa nya gammelekar på mycket lång sikt är ekplantering. Under 2017 samlades ekollon in som har fått gro och bli till plantor. Dessa planterades ut under hösten 2020. Ekplanteringen skedde i Böda prästgårds och Halltorps naturreservat. I vinter ska även ekplantering ske i Horns kungsgårds naturreservat. De små ekplantorna får skyddsburar så att de fredas från vilda och tama djur.

Under året producerade vi också tre filmer som berättar om eklandskapet, ekoxar och ekoxekomposter, läderbaggar och mulmholkar. Dessa korta filmer ger god kunskap om ekar och dess arter. Du hittar dem på www.lifebridgingthegap.se.

Du är också varmt välkommen att följa allt arbete som sker inom projektet på Facebook och Instagram. Övriga partners i projektet är Länsstyrelsen Blekinge, Länsstyrelsen Östergötland och Linköpings kommun.

Det är brist på äldre träd i landskapet och de arter som lever i och av dessa träd har svårt att hitta platser att leva på. Inom projektet görs det därför flera åtgärder för att gynna dessa hotade arter. Här är några exempel:

Utplacering av ekoxekomposter, där stammar av avverkade träd ställs på högkant och tillsammans bildar en ”jättelik stubbe”. Förhoppningsvis hittar ekoxarna hit och lägger sina ägg. Vi har också placerat ut mulmholkar som ska efterlikna ihåliga träd. De är gigantiska fågelholkar som fylls med flis, löv och ekspån. Varje mulmholk förses också med hål till häckande fågel eller fladdermöss. I år kom 15 mulmholkar på plats i Allgunnens naturreservat.

En annan sak som man kan göra för att påskynda rötningsprocessen i yngre träd är veteraniseringsåtgärder. Exempel på sådana åtgärder är att ringbarka en gren, såga upp konstgjorda blixnedslag eller såga ut en fågelholk direkt i trädstammen. I år har närmare 100 träd veteraniserats i Halltorps naturreservat.

I Grip on LIFE arbetar vi tillsammans med Skogsstyrelsen i Kalmar distrikt. Uppdraget är att dela kunskapen om hur ett miljöanpassat skogsbruk bör bedrivas, utifrån skogsbrukets mål för god miljöhänsyn. Fokus ligger på skogslandskapets våtmarker och vattendrag med målet att bevara eller förbättra områdets förmåga att leverera ekosystemtjänster till oss människor.

Under 2020 färdigställde vi en demonstrationsslinga utmed Emån. Längs slingan kan man lära sig om olika hänsynsåtgärder vid skogsbruk i anslutning till vatten, genom både praktiska exempel och informationsskyltar.

I detta område tog vi även fram en hydrologisk utredning. Detta för att tillsammans med markägarna kunna hitta det bästa sättet att genomföra olika restaureringsåtgärder. Vid bäckens utlopp till Emån mäter vi vattenflödena för att kunna se vilka effekter kommande insatser kommer att få.

Vi genomförde också flera våtmarksrådgivningar hos markägare som är intresserade av att återskapa våtmarker. Alla med möjlighet att förbättra förutsättningarna att leverera ekosystemtjänster knutna till vatten och våtmarker i skogslandskapet.

När du fiskar eller plockar bär tar du del av naturens tjänster. Dessa ekosystemtjänster bidrar till människans välfärd och livskvalitet, helt gratis! Våtmarker och svämplan i skogslandskapets blöta miljöer bidrar till klimatreglering, biologisk mångfald, pollinering samt rening och reglering av vatten. Och ett rikare friluftsliv!

Kalmar län är fantastiskt rikt på värdefull natur och en perfekt plats för friluftsliv och rekreation. Här finns upplevelsevärden och biologisk mångfald i världsklass.

I denna skrift har vi samlat exempel på vad Länsstyrelsen Kalmar läns två naturenheter arbetade med under 2020. Läs om gynnsamma åtgärder för strandängsfåglar, bättre förutsättningar för friluftsliv och arbetet med våra många naturreservat. Men framförallt; låt dig inspireras att ta dig ut i länets rika natur!

Länsstyrelsen
Kalmar län
www.lansstyrelsen.se/kalmar